

Τράπεζα θεμάτων Αρχές Φιλοσοφίας Β' Λυκείου

ΓΗ_Β_ΦΙΛ_0_14711

221ο

ΟΜΑΔΑ Α

ΘΕΜΑ Α1

1α. Να επιλέξετε και να γράψετε την ορθή απάντηση για καθεμιά από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

(μονάδες 10)

I. Οι ρατσιστικές και εθνικιστικές αντιλήψεις:

- α. είναι εγγενείς στα σύγχρονα δημοκρατικά πολιτεύματα δυτικού τύπου
- β. συνιστούν χαρακτηριστικές εκφάνσεις της φασιστικής ιδεολογίας
- γ. επιδιώκουν τον σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας

Απάντηση: β. συνιστούν χαρακτηριστικές εκφάνσεις της φασιστικής ιδεολογίας

II. Η ωφελμιστική ηθική δίνει έμφαση:

- α. στη μέγιστη δυνατή ωφέλεια
- β. σε καθολικές αρχές που ισχύουν χωρίς προϋποθέσεις
- γ. στον ενάρτετο χαρακτήρα του δρώντος υποκειμένου

Απάντηση: α. στη μέγιστη δυνατή ωφέλεια

III. Στα φιλελεύθερα δημοκρατικά πολιτεύματα κυρίαρχη θέση έχει:

- α. το σύνταγμα ως έκφραση συμφωνίας μεταξύ πολιτών και κυβέρνησης
- β. η βίαιη επιβολή της γενικής βούλησης σε αντιδραστικές μειοψηφίες
- γ. η κρατική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής

Απάντηση: α. το σύνταγμα ως έκφραση συμφωνίας μεταξύ πολιτών και κυβέρνησης

IV. Το αντικείμενο της αισθητικής εμπειρίας:

- α. μπορεί να βρεθεί μόνο στη φύση
- β. δημιουργείται αποκλειστικά από την τέχνη
- γ. είναι θέμα υποκειμενικού «γούστου»

Απάντηση: γ. είναι θέμα υποκειμενικού «γούστου»

V. Στον συλλογισμό «όλοι οι άνθρωποι είναι θνητοί, ο Σωκράτης είναι άνθρωπος, άρα ο Σωκράτης είναι θνητός» ο «μείζων όρος»:

- α. ο Σωκράτης
- β. οι άνθρωποι
- γ. η λέξη θνητός

Απάντηση: γ. η λέξη θνητός

1β. Να αποδώσετε το φιλοσοφικό περιεχόμενο των όρων: καθολικές έννοιες, ορθολογισμός (ρασιοναλισμός), κατηγορική προσταγή.

(μονάδες 15)

καθολικές έννοιες: Εκτός από τις έννοιες που δηλώνουν ένα σύνολο ίδιων πραγμάτων (π.χ. "βιβλίο"), έχουμε και έννοιες που δηλώνουν χαρακτηριστικά πραγμάτων. Ο Πλάτωνας διακρίνει τον κόσμο των αισθήσεων και τον κόσμο των ιδεών που με βάση αυτόν προσπαθεί να βρει την καθαρή ουσία. Οι ιδέες προσεγγίζονται μόνο με το νου και είναι αιώνιες, προϋπάρχουν και αποτελούν τις καθαρές ουσίες. Διάφορα αντικείμενα έχουν κάποια ιδιότητα. Η ιδιότητα έχει διάφορες διαβαθμίσεις για παράδειγμα κάποια αντικείμενα μπορεί να είναι περισσότερο ή λιγότερο λευκά, κάποιοι άνθρωποι είναι περισσότερο ή λιγότερο δίκαιοι. Τα αντικείμενα αλλάζουν όμως η ιδιότητα (λευκό/δικαιοσύνη) μένει πάντα ίδια και αποτελεί την καθαρή ουσία. Όμως η καθαρή ουσία για τον Πλάτωνα προσεγγίζεται μόνο με το νου.

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη οι καθολικές έννοιες δεν είναι πράγματα ξεχωριστά από τα φυσικά φαινόμενα αλλά προκύπτουν από αυτά μέσω της νοητικής αφαίρεσης των επιμέρους ιδιοτήτων τους και τις διατυπώνει ως έννοιες που έχουν καθολική εμβέλεια. Σχηματίζουμε δηλαδή στο νου μας την καθολική έννοια της

λευκότητας, όταν δηλαδή από διάφορα λευκά αντικείμενα αφαιρέσουμε όλες τις άλλες ιδιότητες και κρατήσουμε μόνο την ιδιότητα του λευκού. Οι έννοιες αυτές που αποτυπώνουν γενικές ιδιότητες (λευκό/δικαιοσύνη) λόγω της γενικότητά τους προσδίδουν στα πράγματα νόημα αναγνωρίσιμο από όλους.

ορθολογισμός (ρασιοναλισμός): Σύμφωνα με τους ορθολογιστές φιλοσόφους, η γνώση μας για τον κόσμο προέρχεται κυρίως από τον ίδιο τον ορθό λόγο και τα βασικά της στοιχεία μπορούν να αναζητηθούν στον νου μας. Η γνώση αυτή μπορεί να αποκληθεί **a priori** ή **προ-εμπειρική**, αφού φαίνεται να είναι δυνατή πριν ή ανεξάρτητα από οποιαδήποτε εμπειρία.

κατηγορική προσταγή Σύμφωνα με την κατηγορική προσταγή, πρέπει το υποκείμενο της πράξης να θέλει ο γνώμονας (κανόνας) της πράξης του να ισχύει ως καθολικός νόμος. Ο ηθικός νόμος πρέπει να μπορεί να ισχύει σε κάθε περίπτωση και να μη συνδέεται με συγκεκριμένους στόχους του ενός ή του άλλου υποκειμένου. Την διατύπωσε ο Καντ και την αποκαλεί κατηγορική προσταγή, επειδή έχει κατηγορικό -δηλαδή απόλυτο και όχι υποθετικό -χαρακτήρα.

Σύμφωνα με δεύτερη διατύπωση της κατηγορικής προσταγής ο Καντ προσδιορίζει καλύτερα το αίτημα του ισότιμου σεβασμού όλων των ανθρώπων. Πρέπει, αναφέρει, κάθε υποκείμενο να πράττει έτσι, ώστε να μεταχειρίζεται πάντοτε όλους τους άλλους ανθρώπους -όπως και τον εαυτό του ως σκοπούς και όχι μόνο ως μέσα των πράξεών του.

ΘΕΜΑ Α2

2α. Γιατί θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί ότι καμία από τις σύγχρονες υλιστικές θεωρίες δεν επιλύει ικανοποιητικά το πρόβλημα της κατανόησης των φαινομένων της συνείδησης;

(μονάδες 12)

Οι σύγχρονες υλιστικές θεωρίες έχουν επικρατήσει από το μισό του 2^{ου} αιώνα στη φιλοσοφική σκέψη. Εκ πρώτη όψεως φαίνεται να επιλύουν το πρόβλημα της αλληλεπίδρασης νου και σώματος εφόσον ο νους είναι υλικός και με το θάνατο του σώματος αποσυντίθεται. Όμως είναι αδύνατο να εξηγηθεί πως οι ψυχικές ή οι νοητικές ιδιότητες αναδύονται από την ύλη και εμφανίζονται σε μας σαν κάτι το άυλο. Οι υλιστικές προσεγγίσεις επίσης δυσκολεύονται να εξηγήσουν το πώς η υλική βάση μπορεί να γεννήσει αυτό που λέμε πνεύμα, επίσης αποτελεί μυστήριο το πώς παράγεται η θεωρητική γνώση από τις αισθήσεις και τις λογικές διαδικασίες,

το πώς αναπτύσσεται η γλώσσα, το πώς καταλήξαμε να 'χουμε ικανότητες και νοητικά περιεχόμενα διαφορετικού επιπέδου εκείνων των ενστικτωδών αντιδράσεων των ζώων όπως είναι οι προθέσεις, οι πεποιθήσεις για το τι είναι σωστό ή εσφαλμένο. Οι υλιστικές θεωρίες δεν μπορούν να εξηγήσουν την προέλευση της ελεύθερης βούλησης και της ηθικής συνείδησης του ατόμου, σύμφωνα με την οποία αντιμετωπίζει διλήμματα, προσπαθώντας να επιλέξει την ηθικά ορθή πράξη.

2β. Ποιες είναι οι βασικές αρχές της σύγχρονης φιλελεύθερης αστικής δημοκρατίας;

(μονάδες 13)

Οι βασικές αρχές της σύγχρονης φιλελεύθερης αστικής δημοκρατίας είναι η αρχή της πλειοψηφίας, ο ισότιμος σεβασμός των βασικών ατομικών δικαιωμάτων όλων των πολιτών, η διάκριση των εξουσιών, η οποία συνεπάγεται την πλήρη ανεξαρτησία της δικαιοσύνης από την εκτελεστική και τη νομοθετική εξουσία. Η ισοπολιτεία και η ισονομία η ισότιμη μεταχείριση όλων των ανθρώπων, ανεξάρτητα από τη φυλή, το φύλο και την κοινωνική τάξη τους, τα άτομα δεν προσπαθούν να επιβάλουν με τη βία τις δημοκρατικές απόψεις τους, δεν παρενοχλούν, δεν προσβάλλουν τους συμπολίτες τους. Σέβονται το σύνταγμα τους νόμους στη θέσπιση των οποίων συμβάλλουν με την ψήφο τους ή με την εκλογή τους ως μελών του νομοθετικού σώματος. Οι λαοί δε αποφασίζουν άμεσα, αλλά εκλέγουν τους αντιπροσώπους τους, οι οποίοι εκφράζουν κατά τον δυνατόν τα συμφέροντα αυτών που εκπροσωπούν. Οι εκλεγμένοι άρχοντες δε δεσμεύονται μόνο από την εντολή που έλαβαν από τους ψηφοφόρους τους, αλλά και από τις διατάξεις του υπάρχοντος Συντάγματος, κατά συνέπεια σέβονται το χάρτη των δικαιωμάτων που είναι ενσωματωμένος σε κάθε σύγχρονο Σύνταγμα.

Επιμέλεια: Μαρία Φυλακτού